

Obsah

Předmluva	11
1 Specifikace pozice sociálního pedagoga ve škole	13
1.1 Specifikace pozice sociálního pedagoga ve škole	13
1.2 Pozice sociálního pedagoga ve škole	18
1.3 Sociální pedagog ve škole v zahraničí	24
1.4 Cílové skupiny sociálního pedagoga ve škole	26
2 Kompetence pozice sociálního pedagoga ve škole	32
2.1 Vymezení pojmu kompetence	32
2.2 Profesní kompetence sociálního pedagoga	34
2.2.1 Kompetence oborová	35
2.2.2 Kompetence preventivní	35
2.2.3 Kompetence depistážní a diagnostická	36
2.2.4 Kompetence intervenční	37
2.2.5 Kompetence výchovně-vzdělávací	38
2.2.6 Kompetence poradenská	38
2.2.7 Kompetence metodicko-koordinační	39
2.2.8 Kompetence komunikační	40
2.2.9 Kompetence multikulturní	41
2.3 Osobnostní kompetence sociálního pedagoga	42
3 Náplň práce sociálního pedagoga ve škole	45
3.1 Činnosti ve vztahu k žákům	46
3.2 Činnosti ve vztahu k rodinám žáků	48
3.3 Činnosti ve vztahu k pedagogickým pracovníkům	50
3.4 Činnosti ve vztahu k ostatním institucím, organizacím a místní komunitě	52
3.5 Činnosti ve vztahu k vlastní osobě	54
3.6 Doporučené činnosti začínajících sociálních pedagogů	55
3.7 Závěrečné shrnutí náplně práce sociálního pedagoga ve škole	55
4 Metody a techniky práce sociálního pedagoga	57
4.1 Sociálněpedagogické metody	58
4.2 Další metody	63

5	Prevence a preventivní působení	64
5.1	Preventivní působení zaměřené na žáka a třídní kolektivy	65
5.1.1	Formy a metody preventivního působení ve škole	67
5.1.2	Preventivní práce s třídními kolektivy	68
5.1.3	Ukázky preventivních programů	72
5.2	Tvorba vlastních preventivních programů	77
5.2.1	Plánování preventivního programu	77
5.2.2	Rozvržení aktivit preventivních programů	78
5.2.3	Evaluační preventivních programů	79
5.3	Preventivní působení prostřednictvím školních aktivit	81
5.4	Preventivní působení zaměřené na rodinu žáka	82
5.4.1	Podstata preventivního působení na rodinu	82
5.4.2	Pedagogizace rodinného prostředí	82
5.4.3	Osvětová a vzdělávací činnost	83
5.4.4	Poradenství, konzultace, podpora	84
5.4.5	Preventivně-sociální podpora rodiny	84
5.5	Preventivní působení zaměřené na pedagogické pracovníky	84
5.6	Závěrečné shrnutí	86
5.7	Doporučené materiály k přípravě, realizaci a evaluaci preventivních programů	86
6	Diagnostika a depistáž	88
6.1	Depistáž	89
6.1.1	Depistáž ve škole	89
6.1.2	Depistáž v rodinném a lokálním prostředí	90
6.1.3	Rozpoznání rizikových faktorů	92
6.2	Diagnostika	92
6.2.1	Diagnostika žáka	93
6.2.2	Diagnostika vztahů ve třídě	96
6.2.3	Diagnostika školního klimatu	104
6.2.4	Diagnostika rodinného a lokálního prostředí	107
6.3	Závěrečné shrnutí	108
7	Intervenční činnost a krizová intervence	109
7.1	Intervence ve směru k žákovi	110
7.1.1	Intervence zaměřená na ohrožené žáky	111
7.1.2	Individuální poradenská intervence	113
7.1.3	Intervenční nástroje ve směru k žákovi i rodině	115
7.1.4	Intervence v oblasti řešení absence žáka	120

7.2	Intervence ve směru ke třídě, skupině	121
7.2.1	Intervence v oblasti řešení šikany	122
7.2.2	Intervenční programy	126
7.3	Intervence v oblasti konfliktních situací	129
7.4	Intervence ve směru k rodině žáka	131
7.5	Intervence ve směru k pedagogickým pracovníkům	133
7.6	Krizová intervence sociálního pedagoga	134
7.6.1	Zásady krizové intervence	134
7.6.2	Rozhovor v krizové intervenci	135
7.6.3	Techniky krizové intervence	136
8	Školní klima	138
8.1	Podpora třídního klimatu	139
8.1.1	Nastavení pravidel	140
8.1.2	Nástěnky, slogany, erb třídy a další	142
8.1.3	Aktivity na podporu třídního klimatu	143
8.2	Podpora školního klimatu	143
8.2.1	Aktivity podporující školní klima	144
8.2.2	Podpora klimatu pedagogického sboru	147
9	Komunikace s cílovými skupinami	150
9.1	Nenásilná komunikace	151
9.2	Zásady efektivní komunikace	152
9.3	Komunikační zlozvyky a návyky	155
9.4	Komunikace s žákem	156
9.5	Vztahy, důvěra, autorita a hranice	159
9.6	Druhy rozhovorů	160
9.6.1	Poradenské rozhovory	160
9.6.2	Motivační rozhovory	161
9.6.3	Koučovací rozhovor	162
9.6.4	Vyjednávání	164
9.6.5	Přesvědčování	164
10	Práce s rodinou žáka	166
10.1	Navazování vztahů a budování důvěry	167
10.2	Komunikace s rodinou a její úskalí	167
10.3	Pedagogizace rodinného prostředí	169
10.4	Posilování rodičovských kompetencí	170
10.5	Osvětová a vzdělávací činnost	170

10.6	Terénní práce v rodinném a lokálním prostředí	171
10.7	Poskytování poradenských služeb	172
10.7.1	Sociálněpedagogické poradenství	173
10.7.2	Sociální poradenství	173
10.7.3	Kariérní poradenství	174
11	Metodická a konzultační podpora pedagogům	175
11.1	Metodická a konzultační podpora	175
11.1.1	Formy a obsahy metodické podpory	176
11.1.2	Metodická podpora v oblasti individuální práce s žákem	176
11.1.3	Metodická podpora v oblasti práce se třídou	177
11.1.4	Metodická podpora v oblasti komunikace se zákonnými zástupci	177
11.1.5	Metodická podpora v oblasti komunikace s dalšími odborníky	178
11.1.6	Metodická podpora v oblasti dokumentace a legislativy	178
11.1.7	Metodická podpora prostřednictvím osvětových a vzdělávacích činností	178
11.2	Předpoklady poskytování metodické podpory	179
11.3	Spolupráce sociálního pedagoga ve škole	181
11.3.1	Spolupráce sociálního pedagoga s pracovníky ve škole	181
11.3.2	Spolupráce sociálního pedagoga s vedením školy	181
11.3.3	Spolupráce s pedagogickými pracovníky	182
11.3.4	Spolupráce třídního učitele a sociálního pedagoga	184
11.3.5	Spolupráce v rámci školního poradenského pracoviště	184
12	Práce s žákem se sociálním znevýhodněním	187
12.1	Úvod do problematiky	187
12.2	Identifikace žáků se sociálním znevýhodněním a jejich monitoring	188
12.3	Snižování rozdílů ve vzdělávání žáků	189
12.3.1	Aktivity ve směru k žákům	189
12.3.2	Aktivity ve směru k rodinám žáků	190
12.3.3	Aktivity ve směru k pedagogickým pracovníkům	190
12.3.4	Aktivity ve směru k externím institucím a komunitě	191
12.4	Podpora žáků se sociálním znevýhodněním dle stanovených oblastí	191
13	Mezioborová spolupráce s externími subjekty	197
13.1	Case management	197
13.2	Povinnost mlčenlivosti a oznamovací povinnost	198
13.3	Vzájemná výměna informací	199
13.4	Spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí	200
13.5	Spolupráce s Policií ČR, městskou policií, soudy, státním zastupitelstvím	202

13.6	Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními	202
13.7	Spolupráce se střediskem výchovné péče	203
13.8	Spolupráce s nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež	204
13.9	Spolupráce mezi sociálním pedagogem a obcí	205
13.10	Spolupráce se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi	205
13.11	Spolupráce mezi sociálním pedagogem a zdravotnickým zařízením	206
13.12	K mezioborové spolupráci závěrem	207
14	Další činnosti sociálního pedagoga	208
14.1	Vedení dokumentace	208
14.2	Projektové činnosti	209
14.3	Participace na školních aktivitách	210
14.4	Působnost sociálního pedagoga v různých lokalitách	211
14.5	Další vzdělávání a rozvoj kompetencí	211
	Závěr	213
	Literatura a zdroje	215